

СУЧАСНА ПЕДАГОГІЧНА ОСВІТА: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

УДК 378: 373.5.011.3-051:811

ОРГАНІЗАЦІЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ У ВИЩІЙ ШКОЛІ ЯК ФАКТОР РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Віта Безлюдна

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

Анотація:

У статті досліджено особливості організації педагогічної практики у вищій школі на сучасному етапі. У структурі педагогічної практики з іноземної мови виділено й розглянуто підготовчий (ознайомча практика), основний (навчальна практика) і завершальний (стажування) етапи практичної підготовки майбутніх учителів іноземних мов. З'ясовано, що особливістю педагогічної практики є безперервне й послідовне набуття студентами професійних умінь і навичок на основі вимог компетентного підходу до рівня підготовки майбутнього вчителя іноземної мови. З огляду на це, педагогічну практику необхідно розглядати як вид навчально-професійної діяльності, спрямованої на актуалізацію в майбутніх учителів іноземних мов саморозвитку професійної компетентності, формування педагогічної майстерності та культури. Встановлено, що педагогічна практика з іноземної мови як фактор розвитку професійної компетентності майбутніх учителів іноземних мов допомагає студентам-практикантам поєднувати ознайомчу діяльність з діагностичною; сприяє адаптації до школи, глибокому розумінню сутності й специфіки професії вчителя іноземної мови; формує його комунікативну та культурно-естетичну компетенції; допомагає розвитку організаторських умінь, виробленню тактики і стратегії педагогічного спілкування, оволодінню різними технологіями навчання й виховання.

Ключові слова:

педагогічна практика; іноземна мова; компетентний підхід; вища школа.

Аннотация:

Безлюдная Вита. Организация педагогической практики в высшей школе как фактор развития профессиональной компетенции будущих учителей иностранных языков.

В статье исследованы особенности организации педагогической практики в высшей школе на современном этапе. В структуре педагогической практики по иностранному языку выделены и рассмотрены подготовительный (ознакомительная практика), основной (учебная практика) и завершающий (стажировка) этапы практической подготовки будущих учителей иностранных языков. Выявлено, что особенность педагогической практики заключается в непрерывном и последовательном овладении студентами профессиональными умениями и навыками на основе требований компетентного подхода к уровню подготовки будущего учителя иностранного языка. В связи с этим, педагогическую практику необходимо рассматривать как вид учебно-профессиональной деятельности, направленной на актуализацию у будущих учителей иностранных языков саморазвития профессиональной компетентности, формирования педагогического мастерства и культуры. Установлено, что педагогическая практика по иностранному языку как фактор развития профессиональной компетенции будущих учителей иностранных языков помогает студентам-практикантам сочетать ознакомительную деятельность с диагностической; способствует адаптации к школе, более глубокому пониманию сущности и специфики профессии учителя иностранного языка; формирует его коммуникативную и культурно-эстетическую компетенции; способствует развитию организаторских умений, выработке тактики и стратегии педагогического общения, овладению различными технологиями обучения и воспитания.

Ключевые слова:

педагогическая практика; иностранный язык; компетентный подход; высшая школа.

Resume:

Bezliudna Vita. Organization of teaching practice in higher school as a factor of professional competence development of future foreign languages teachers.

The article examines the peculiarities of organization of teaching practice in higher school at the modern stage. The author analyzes the stages of such training: preparatory (introductory practice), the main (educational practice) and finishing (training) in the structure of teaching practice. It was revealed that teaching practice is characterized as students' continuous and consistent mastery of the professional skills based on the requirements of the competency approach to the level of future foreign languages teachers training. This leads to the need to consider teaching practice as a form of professional training activities aimed at the actualization of professional competence self-development in future teachers of foreign languages, formation of pedagogical skills and culture. The author concluded that teaching practice as a factor of the development of professional competence of future foreign languages teachers training helps students to combine cognitive activity with the diagnostic one; facilitates adaptation to school, a better understanding of the nature and specificity of the profession of future foreign languages teachers; creates a communicative and cultural-aesthetic competence; contributes to the development of managerial skills, development of tactics and strategies of pedagogical communication, mastering a variety of training and education technologies.

Key words:

pedagogical practice; foreign language; competence approach; high school.

Постановка проблеми. Підкреслюючи важливість педагогічної практики, П. Болонський писав, що «педагогіки неможливо навчити лише книгами ... Також необхідна

практика, але не та, що копіює (така практика є убивчою), а творча й усвідомлена» [2, с.165].

У рамках нової системи навчання (бакалавр-магістр) педагогічна практика зберігає свої позиції, хоча обсяги її дещо скорочені. Вона

насамперед необхідна тому, що сучасні загальноосвітні навчальні заклади потребують фахівців, здатних гарантувати кожному учневі й випускнику української школи володіння іноземною мовою на рівні, рекомендованому Радою Європи: початкова школа – рівень А1, основна школа – рівень А2, старша школа (нефілологічний профіль) – рівень В1; старша школа (філологічний профіль) – В2 [4].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Особливості організації педагогічної практики у вищих педагогічних навчальних закладах вивчали О. Бевз, А. Василюк, І. Гавриш, С. Деркач, Т. Кузьома, І. Прокопенко, Л. Пуховська, І. Соколова, О. Шмирко та інші. Однак аналіз їхніх праць показав, що здебільшого розгляд питань педагогічної практики зводиться до організаційно-змістового опису процесуальних аспектів професійної підготовки майбутніх учителів, а також до вивчення окремих категорій, які формуються в студентів у процесі педагогічної практики, а отже, аналіз педагогічної практики як комплексної структури залишається відкритим полем для вивчення.

Формулювання цілей статті. Мета статті – дослідити процес організації педагогічної практики у вищих педагогічних навчальних закладах України на сучасному етапі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Основні завдання педагогічної практики студентів ВПНЗ України визначені «Положенням про практику студентів вищих педагогічних навчальних закладів» і полягають у закріпленні й поглибленні теоретичних знань студентів на основі «занурення» в реальний педагогічний процес, а також у послідовному формуванні в студентів психологічної готовності до роботи в школі [6].

І. Гавриш серед важливих завдань педагогічної практики виділяє такі: набуття практичних навичок, необхідних для роботи вчителя іноземної мови, зокрема й виховної роботи з дітьми; уміння застосовувати теоретичні знання, здобуті в процесі вивчення курсу «Методика викладання іноземних мов у школі»; засвоєння різних методів, прийомів, форм роботи, сучасних технічних засобів навчання тощо [3].

Вітчизняний науковець-практик О. Бевз одне з першорядних завдань у системі підготовки майбутнього вчителя іноземної мови вбачає у знаходженні оптимального балансу між теоретичною та практичною підготовкою таких фахівців, забезпечення готовності й упевненості молодих спеціалістів, що ґрунтуються насамперед на їхній методичній підготовці в галузі викладання іноземних мов [1].

Аналіз педагогічної літератури з означеної проблеми засвідчив, що під час проходження педагогічної практики студенти – майбутні вчителі іноземних мов вивчають організаційну структуру навчально-виховного закладу, що дає змогу їм отримати необхідну інформацію про роботу сучасного вчителя іноземної мови й про загальну систему роботи в школі, ознайомитися з навчально-методичною літературою, сформувані вміння професійного спілкування з учасниками освітнього процесу (учнями, колегами, батьками), вивчити учнів і учнівський колектив загалом, брати участь у поточній навчально-виховній роботі вчителя й класного керівника.

З 2016 року в одинадцятьох педагогічних вишах України розпочалося пілотування нової програми з методики навчання англійської мови. Програма є складником реформи професійної підготовки педагогів і містить загальні цінності вчителя іноземної мови XXI століття [8].

Особливостями підготовки майбутніх учителів іноземних мов у контексті означеної програми є:

- оновлення змісту навчання, зміщення акценту з теоретичної підготовки на практичну й формування компетентностей учителя англійської мови;

- зміщення акценту з теоретичної підготовки на практичну (у межах дисципліни «Методика навчання іноземних мов»);

- набуття компетенцій, а не вивчення теорії, оцінювання вмінь, а не знань – основа навчання. Навчання методики відбувається винятково англійською мовою.

- набуття студентами таких компетентностей, як навчання впродовж життя, загальна культурна компетентність, планування професійного розвитку й життя в громадянському суспільстві. Змістовні модулі програми передбачають формування предметних і життєвих компетентностей у самих студентів, зокрема вміння критично мислити, спілкуватися англійською мовою й здатність учитися.

Зауважимо: відповідно до програми змінюються умови проходження педагогічної практики. Шкільна практика цілковито інтегрується з курсом методики.

Практика, згідно з програмою, триває з третього до восьмого семестру навчання й набуває зовсім іншої форми. Перший вид практики – це кероване спостереження. У третьому та четвертому семестрах студенти спостерігають за роботою вчителя в класі один раз на два тижні, зіставляючи ці спостереження з власними матеріалами з методики навчання іноземних мов. П'ятий-сьомий семестри спрямовані на роботу студента як асистента вчителя, тобто на мікронавчання, яке

відбуватиметься один раз на тиждень. З восьмого семестру студент у ролі практиканта самостійно проводять заняття в школі.

Тож на сучасному етапі розвитку вищої освіти педагогічна практика для майбутніх учителів іноземних мов у ВПНЗ України розпочинається з другого курсу. Серед традиційних видів практик виділяють такі: *практика в літніх оздоровчих таборах* (з другого курсу), яка не є обов'язковою для деяких спеціальностей, навчальна та виробнича практики.

Завданням *навчальної практики* є ознайомлення студентів зі специфікою майбутнього фаху, набуття первинних професійних умінь і навичок з загальнопрофесійних і спеціальних дисциплін [7]. Навчальна практика проводиться на II-III курсах і передбачає узагальнення й систематизацію здобутих студентами теоретичних знань, набуття вмінь і навичок застосування їх на практиці. Мета навчальної практики реалізується шляхом ознайомлення зі змістом і формами роботи на базі практики й виконання конкретних завдань, передбачених програмою практики. Навчальна практика є складником освітньо-професійної програми підготовки бакалавра.

Метою *виробничої практики* є закріплення й поглиблення теоретичних знань, отриманих студентами в процесі вивчення певного циклу теоретичних дисциплін, набуття практичних навичок. На випускному курсі практика студентів є завершальним етапом навчання й проводиться для узагальнення й удосконалення набутих ними знань, практичних умінь і навичок, професійного досвіду, визначення готовності їх до самостійної трудової діяльності, а також збирання матеріалів для виконання дипломної роботи [7]. Виробничу практику проходять студенти освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» (на 4 курсі) і «спеціаліст» відповідних напрямів підготовки та спеціальностей. Цей вид практики є невіддільним складником підготовки майбутніх висококваліфікованих фахівців, які отримують диплом бакалавра й спеціаліста, до професійної діяльності.

Умовою успішного проходження педагогічної практики є опанування студентами змісту фундаментальних дисциплін, методики їх викладання, основ педагогіки для викладання відповідних дисциплін у загальноосвітніх школах, гімназіях, ліцеях, спеціалізованих середніх навчальних закладах. Зміст практики ґрунтується на засадах поступового підвищення самостійності студентів – від спостереження, ознайомлення й вивчення до практичної апробації; від колективних форм роботи

до індивідуальних; від виконання часткових завдань як помічника вчителя, вихователя до виконання завдань за допомогою наставників, а згодом самостійно.

З огляду на викладене вище, педагогічну практику ми розглядаємо як поетапну систему організації взаємодії викладача, студента, вчителя й учня в реальних освітніх умовах. Вона спрямована на поступове ускладнення багаторівневої підготовки студента та сприяє формуванню професійної компетенції майбутнього вчителя й удосконалення професійної майстерності надалі.

Організація педагогічної практики майбутніх учителів іноземних мов у школі є комплексною. Вона планується в тісній співпраці педагогів, психологів, методистів з єдиним розумінням сутності компетентнісного підходу як сучасної методології іншомовної освіти й покликана забезпечити набуття студентами професійно-педагогічних умінь і навичок у проведенні навчально-виховної й позакласної роботи зі школярами.

Отже, наступна особливість педагогічної практики полягає в безперервному й послідовному набутті студентами професійних умінь і навичок на основі вимог компетентнісного підходу до рівня підготовки майбутнього вчителя іноземної мови. Це зумовлює необхідність розглядати педагогічну практику як вид навчально-професійної діяльності, спрямованої на актуалізацію в майбутніх учителів іноземних мов саморозвитку професійної компетентності, формування педагогічної майстерності та культури.

Ґрунтуючись на розумінні практики як діяльнісного засвоєння й перетворення дійсності, ми розглядаємо педагогічну практику з іноземної мови як фактор розвитку професійної компетенції студентів педагогічного вишу.

Зауважимо, що терміни та види педагогічної практики студентів з іноземної мови визначаються навчальними планами факультетів, а порядок її проведення – відповідними документами педагогічного вишу. До них належать: рекомендації щодо професійної практики студентів за спеціальностями педагогічної освіти, навчальні плани спеціальностей, програми педагогічної практики за спеціальностями.

Наскрізність і наступність планів і програм підготовки фахівців за освітньо-кваліфікаційними рівнями «бакалавр», «спеціаліст», «магістр», на думку І. Соколової, є прикметними організаційними ознаками неперервної педагогічної практики [5].

Наголосимо, що навчальна програма підготовки вчителя іноземних мов «Педагогічна

практика» для студентів мовних спеціальностей ВПНЗ III-IV рівнів акредитації (за вимогами кредитно-трансферної системи) затверджується Вченою радою педагогічного вишу.

Робочі програми таких дисциплін, як «Педагогічна практика» (навчальна), «Пробні уроки» (освітньо-кваліфікаційний рівень «бакалавр»), «Педагогічна практика (виробнича)» (освітньо-кваліфікаційний рівень «бакалавр»), «Педагогічна практика (виробнича)» (освітньо-кваліфікаційний рівень «спеціаліст»), «Асистентська практика у ВНЗ» (освітньо-кваліфікаційний рівень «магістр», 5 рік навчання), «Педагогічна практика (асистентська)» (освітньо-кваліфікаційний рівень «магістр», 6 рік навчання) затверджуються на засіданнях кафедр і схвалюються науково-методичною комісією факультету іноземної філології.

За останні десятиліття майбутні вчителі іноземної мови отримали широкі можливості щодо застосування професійних компетенцій під час проходження педагогічної практики. Так, для бакалавра філології, учителя іноземної мови основної школи з чотирирічним терміном навчання педпрактика розпочинається у VIII семестрі й триває 6 тижнів. Для спеціаліста – вчителя англійської і французької мов і зарубіжної літератури основної та старшої школи педпрактика розпочинається в II семестрі й також триває 6 тижнів. У II семестрі педпрактика розпочинається й для студентів ОКР «магістр» і походить на кафедрах університету (асистентська й науково-дослідна). Термін її – 4 тижні.

Аналіз програм педагогічної практики й методичної літератури дав змогу нам виділити такі етапи в структурі педагогічної практики з іноземної мови: підготовчий (ознайомча практика), основний (навчальна практика) і завершальний (стажування).

Основними цілями *підготовчого етапу* є формування готовності студентів до комплексного використання знань і умінь з циклу мовних, психолого-педагогічних дисциплін під час виконання різноманітних педагогічних завдань практики з іноземної мови; підвищення рівня адаптації студентів до професійної педагогічної діяльності в умовах загальноосвітнього закладу.

На цьому етапі студенти ознайомлюються з системою навчально-виховної роботи в школі; розширюють уявлення про сутність діяльності вчителя іноземної мови; набувають професійно значущих умінь, необхідних для виконання конкретних педагогічних і методичних завдань. Зокрема, на цьому етапі студенти набувають таких умінь: аналізувати дії вчителя на занятті, робити «фотографії» уроків, розробляти

й проводити фрагменти уроків, а також позакласні заходи з іноземної мови.

Педагогічна практика *на основному етапі* відрізняється більш високим рівнем цілісності, оскільки набуває характеру виробничої практики. Студентам-практикантам надається більша самостійність у плануванні й проведенні навчально-виховного процесу з іноземної мови в школі. Цілями другого етапу є: набуття студентами досвіду вчителя-предметника в процесі самостійної педагогічної діяльності; формування у студентів дослідницьких умінь. До завдань педагогічної практики на цьому етапі належать: формування вмінь аналізувати професійну діяльність учителя на уроці іноземної мови; формування провідних професійно значущих умінь вчителя іноземної мови; навчання студентів самостійного моделювання навчального процесу з урахуванням особистісного, процесуально-психологічного й педагогічного аспектів. На другому етапі педагогічної практики з іноземної мови студенти набувають умінь аналізувати урок, здійснювати тематичне й поурочне планування, проводити уроки, використовувати презентації Microsoft Power Point та інші сучасні технології в навчанні іноземних мов.

Головна мета *завершального етапу* педагогічної практики з іноземної мови – виявлення ступеня сформованості професійної компетенції й ступеня готовності майбутнього вчителя до самостійної педагогічної діяльності. Завдання цього етапу педагогічної практики частково збігаються з завданнями попереднього етапу, проте носять поглиблений характер і полягають у тому, щоб навчити студентів співвідносити цілі навчання іноземної мови з можливостями учнів, урахувати їхні вікові інтереси під час планування уроків, організувати цілісний навчально-виховний процес і здійснювати його моніторинг, моделювати процес оволодіння учнями іноземною мовою як творчий, розвивати креативні здібності учнів. На цьому етапі формуються вміння прогнозувати можливі труднощі засвоєння школярами навчального матеріалу; планувати пізнавальну діяльність учнів і способи її організації; планувати зміст і форми організації позакласної роботи з іноземної мови.

Основними критеріями оцінки результатів педагогічної практики з іноземної мови як фактора розвитку професійної компетенції студентів педагогічного вишу є такі: а) ступінь сформованості у студентів професійної компетенції, готовність до майбутньої професійної діяльності; б) рівень професійної спрямованості особистості майбутнього вчителя

іноземної мови (інтерес і мотивація до педагогічної професії, здатність до саморозвитку, самоосвіти, готовність до професійного зростання, розвиток професійно значущих якостей, серед яких – самостійність, ініціативність, відповідальність, креативність тощо).

Як переконуємося, у сучасних умовах склалася ситуація, що допомагає створенню цілісної наукової теорії й методики підготовки майбутніх учителів іноземних мов до навчально-виховної роботи в процесі педагогічної практики. Цьому сприяє великий досвід, накопичений ВНЗ країни впродовж багатьох років.

Проте аналіз багаторічного досвіду спостережень за організацією педагогічної практики у вишах дав змогу, крім позитивних моментів, виділити й ряд негативних, з якими стикаються майбутні вчителі іноземних мов як у виші, так і в школі:

– недостатня скоординованість співпраці вишів з базами практик;

– формальний підхід до роботи з практикантами; різні й не завжди узгоджені вимоги до студентів з боку представників організацій (шкіл) і керівників практики від ВНЗ;

– непідготовленість методистів і керівників до роботи в плані оцінювання сформованості компетенцій: іноді адміністрація шкіл призначає керівниками практики недостатньо досвідчених учителів;

– завантаженість шкільною документацією не завжди дає змогу педагогам приділяти достатньо часу роботі зі студентом-практикантом;

– здебільшого школи не надають студентам можливість організувати позаурочну

діяльність учнів (наявність двох змін, брак вільних кабінетів, перевантаженість учнів в установах додаткової освіти).

З огляду на накопичений позитивний досвід і деякі недоліки в підготовці майбутніх учителів іноземних мов у процесі проходження ними педагогічної практики, можемо твердити, що задовольнити й реалізувати вимоги державного освітнього стандарту можна, лише об'єднавши зусилля всіх учасників навчально-педагогічного процесу.

На нашу думку, розв'язання професійно-педагогічних проблем у нових умовах підготовки студентів – майбутніх учителів іноземних мов має бути системним, з використанням високого ступеня мобілізації організаційних і педагогічних ресурсів для досягнення бажаної мети – підвищення якості навчання й підготовки вчителів нового покоління.

Висновки. Отже, педагогічна практика з іноземної мови як фактор розвитку професійної компетенції майбутніх учителів іноземних мов допомагає студентам-практикантам поєднувати ознайомчу й діагностичну діяльність; сприяє адаптації до школи, глибшому розумінню сутності й специфіки професії вчителя іноземної мови; формує його комунікативну й культурно-естетичну компетенції; розвиває організаторські вміння, допомагає виробляти тактику і стратегію педагогічного спілкування, оволодівати різними технологіями навчання й виховання.

Подальші перспективи дослідження вбачаємо у вивченні організації самостійної та індивідуальної роботи студентів факультетів іноземних мов у вищих педагогічних навчальних закладах.

Список використаних джерел

1. Бевз О. П. Місце та роль педагогічної практики у підготовці майбутніх учителів іноземних мов в Україні та Англії (Матеріал зібрано завдяки участі у проєкті «Шкільний учитель нового покоління») / О. П. Бевз // Порівняльно-педагогічні студії. – Умань : ФОП Жовтий О. О., 2015. – № 1 (23). – С. 110–116.
2. Блонский П. П. Мои воспоминания / П. П. Блонский. – М. : Педагогика, 1971. – 175 с.
3. Гавриш І. В. Закономірності та принципи процесу формування готовності майбутніх учителів до інноваційної професійної діяльності / Ірина Гавриш // Дійсність та перспективи розвитку сучасної освіти України : зб. наук. праць. – Харків : Стиль-Іздат, 2005. – С. 61–74.
4. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / Наук. ред. укр. вид. д-р пед. наук, проф. С. Ю. Ніколаєва. – К. : Ленвіт, 2003. – 273 с.
5. Соколова І. В. Неперервна педагогічна практика: теоретичні засади та практичний досвід організації у вищих закладах освіти. Професійна та моральна культура в педагогічній системі / І. В. Соколова //

References

1. Bevez, O. P. (2015). *Place and role of teaching practice in training future teachers of foreign languages in Ukraine and England (Material collected through participation in the project "School teacher of the new generation")*. In : Comparative educational studies. Uman : FOP Zhovtyy O. O. № 1 (23). 110—116. [in Ukrainian]
2. Blonskii, P. P. (1971). *My memories*. Moscow : Pedagogika. [in Russian]
3. Havrysh, I. V. (2005). *Laws and principles of the process of forming future teachers' readiness to innovative professional activities*. In: Reality and prospects of modern education development in Ukraine. Kharkiv : Styl'-izdat. 61—74. [in Ukrainian]
4. Nikolaieva, S. Yu. (2003). *Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment*. Kyiv : Lenvit. [in Ukrainian]
5. Sokolova, I. V. (2004). *Continuous teaching practice: theoretical background and practical experience of the higher educational institutions. Professional and moral culture in the educational system*. In: The problems of our time: culture, art, education. Kharkiv; Luhansk. 129—145. [in Ukrainian]

- Проблеми сучасності: культура, мистецтво, педагогіка : зб. наук. праць. – Харків; Луганськ, 2004. – С. 129–145.
6. Положення про практику студентів вищих педагогічних навчальних закладів України / Проект. – К., 2000.
 7. Положення про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України. – Міносвіти; Наказ, Положення, Форма типового документа від 08. 04. 1993. – № 93. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0035-93>.
 8. <http://www.britishcouncil.org.ua/year-of-english/updates/blog/Training-Begins-for-New-Generation-School-Teachers>
 6. Regulation on students' practice at higher educational institutions of Ukraine (2000). *Proekt*. Kyiv. [in Ukrainian]
 7. Regulations on the practice of students of higher educational institutions of Ukraine. Ministry of Education; Orders, regulations, Form of the typical document of 08. 04. 1993. No 93. Retrieved from : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0035-93>. [in Ukrainian]
 8. <http://www.britishcouncil.org.ua/year-of-english/updates/blog/Training-Begins-for-New-Generation-School-Teachers>. [in English]

Рецензент: Максимов О.С. – д.пед.н., професор

Відомості про автора:

Безлюдна Віта Валеріївна
 vitabz@ukr.net
 Уманський державний педагогічний
 університет імені Павла Тичини
 вул. Садова, 2, м. Умань,
 Черкаська обл., 20300, Україна

doi: <http://dx.doi.org/10.7905/nvmdpu.v0i18.1898>

*Матеріал надійшов до редакції 23. 03. 2017 р.
 Прийнято до друку 24. 04. 2017 р.*

Information about the author:

Bezliudna Vita Valeriivna
 vitabz@ukr.net
 Uman Paulo Tychyna
 State Pedagogical University
 2 Sadova St., Uman,
 Cherkasy region, 20300, Ukraine

doi: <http://dx.doi.org/10.7905/nvmdpu.v0i18.1898>

*Received at the editorial office 23. 03. 2017.
 Accepted for publishing 24. 04. 2017.*